

ÇAĞIN PEDAGOJİ SORUNLARI DALINDA, MEDENİ EĞİTİMDE AKTUEL SORUNLAR¹

Janar BEKTURGANOVA*

Eğitimde küreselleşme ve insanlaştırma artmasıyla, bununla beraber sivil fonksiyonların artması dahil olmak üzere, sivil eğitim sorunu sadece bir ülke için değil de, tüm dünya toplumu için aktuel derecesine gelmiş. İlk başta, sivil eğitim sorunları direkt sivil terbiye sorunları ile ve tabii ki vatandaşlığın dar bir anlamda değerlendiriliyordu. Şimdilik ise, bu sorun geniş bir alanda değer kazandı ve yetkiler sistemi de değerlendirilmeye başladı.

“Yetki” kelimesi ilk olarak 60’cı yıllarda Amerika’da ilk defa işteğal eğitim manasında kullanmaya (performance-based education). Bunun amacı ise – iş piyasasında başarılı rekabet oluşturabilecek uzmanların hazırlanmasıdır. Günümüzde “yetki” kelimesi en geniş anlamda kullanmaya başladı, yetkili uygulama eğitim neticesi olarak değerlendirmeye başladı. En başta bu “eğitim içeriğinin modernleştirilmesi, eğitim seyirinde yöntem optimizasyonu ve organizasyon teknolojisi, eğitim hedeflerin ve neticelerin yeniden düşünülmesi” bağlıdır ve dolayısıyla «eğitim hedefi, ana yetkilerin oluşturmasıyla eşleştirilmeye başladı”.

1997 yılında Avrupa eğitim Vakfı tarafından basılan Yargı yetkisini tanımlayan terimler sözcüğünde, yetki kelimesi böylece açıklanmaktadır – bir şeyin iyi veya etkin bir şekilde yapabileceği yeteneği, işe alınım esnasında talep edilen tedbirlere uyulması: özel görev fonksiyonlarını yerine getirebilmesi [Evrupa eğitim vakfı (AEV). İş piyasası terimleri, standart, eğitim programlar ve öğrenim planlar sözcüğü. 1997.s. 63]. Bunun için, en azından «ana yetkilere» sahip olması şarttır. «Ana yetkiler – çok fonksiyonel bilgi, yetenek ve ilişkiler takımı. Bu takım her insana özel hayatı tam yaşaması ve çalışabilmesi için, aktif yurttaşlık ve toplumun hayatına etkin bir şekilde dahil olması için gerekmektedir» [Recommendations on the application of the Tuning degree profiles and competences for the purpose of international credential evaluation, 2006. // www.enic-naric.net].

Ana yetkilerin modelleri değişik ülkelerde hemen hemen aynı kaliteyi taşımaktadır, tek fark – değişik türde yapılaşması olan içeriğidir[“Gelişen dünya şartlarında genel orta eğitimde milli standartların gelişimi” proje üzerinden Soros-kazakistan Vakfı ve K.C. Milli Eğitim Bakanlığının seminer tezleri, 2000-2003 dönem]. Avustralya’da örneğin, yedi grup olarak bölünmektedir ve bunların içinde sivil yetkinlik yoktur:

1. Fikir ve bilgi toplama, değerlendirme ve organizasyonu.
2. Fikir ve bilgilerin açıklanması.
3. Faaliyeti planlama ve organizasyon.
4. Başkalarıyla birlikte ve bir ekipte çalışma.
5. Matematik fikir ve teknik uygulaması.
6. Sorunların çözülebilmesi.
7. Teknoloji uygulama.

Lizbon stratejisibağlamındareformların ilerleme hakkında raporun hazırlanması esnasında, , değişik ülkelerin komisyon vekillerinde «Ana yetkiler hakkında Avrupa Meclisi talimatları için teklif» tartışıldı. Sonuçta, Avrupa Birliğinde yaşayan tüm vatandaşların sahip olması gereken sekiz ana yetki tespit edildi ve bunlar, eğitim esnasında ekonomik dalında başarılı olmaları için gerekli olduğu görüldü [Berkaliyev T.N. Zair-Bek E.S. Tryapitsina A.P. “Okul eğitiminde kalite ve yenilikler”. Sürekli gelişen okul öğretmenleri için ilmi handbook. S-P, BasımKARO, 2007. -144s. s22]:

1. Ana dilde iletişim kurabilme yeteneği.
2. Yabancı dilde iletişim kurabilme yeteneği.

¹ Bu makale, 11-13 Mayıs 2014 tarihinde Eskişehir’de düzenlenen ‘Türk Dünyası Sivil Toplum Zirvesi’ nde bildiri olarak sunulmuştur.

3. İlim ve teknolojiler dalında matematik yetkiler ve ana yetkiler;
4. Sayısal yetkiler.
5. Eğitim görebilme ehliyeti.
6. Sosyal ve sivil yetkiler.
7. İnisiyatif ve tüccarlık yeteneği.
8. Kültür (sanat) yetkisi.

Rus bilim adamları ana yetkilerde kendi çalışmalarını ve kriterlerini sunmaktadır. Örneğin, İ. Zimnyaya üç türlü yetkiyi ayrı belirtmektedir:

1. Bir kişi, işteğal ve irtibat paydaşı olarak insana ait olan yetkiler. Bunlar aşağıdakileri kapsamaktadır:

- Sağlık koruma yetkisi;
- Dünyada kıymet-anlam yönlerini seçebilme yetkisi;
- Entegrasyon yetkisi;
- Yurttaşlık yetkisi;
- Kendini geliştirmeye, öz-düzenleme, öz-gelişme, özel ve mevzulu refleksyon yetkisi; hayatın anlamı; mesleki gelişme; dil ve konuşma gelişimi; ana dil kültürüne sahip çıkma, yabancı dil bilgisi.

2. Bir insanın sosyal etkileşiminde ve sosyal dalında yetkiler:

- Sosyal etkileşim yetkisi;
- İrtibatta yetkiler.

3. Bir insanın faaliyetine (işteğaline) ilişkin yetkiler:

- Bilişsel faaliyet yetkinliği;
- Faaliyet yetenliği: oyun, öğrenim, iş; faaliyet araçları ve yöntemleri: planlama, projelendirme, modelleme, tahmin, araştırma faaliyeti, çeşitli aktivitelerde yön tanıma;
- Bilgi teknolojisinde yetkinlik [Zimnyaya İ.A. Eğitimde yetkinlik yaklaşımında neticeli-hedef temeli olarak anahtarlı yetkinlikler. Telif versyonu. – M.: Uzmanların hazırlık kalitesinde mevcut sorunların araştırma merkezi, 2004.-20s].

Kazak ilmi-pedagoglar ve pratik uzmanları, ana yurdunda kendi modelini hazırlarken, uluslararası çalışmalara ve yabancı bilirkişilerin yardımına dayanarak, 6 ana yetki grubundan oluşan ana yetkilendirme modelini teklif ettiler.

Ana yetki	İçerdiği konular
1.İletişimsel yeterlilik	* değişik iletişim teknolojilerin uygulanması (iletişim teknolojileri, görünsel şekilleri) * Sanat ve uygulamalı sanat * Yazma, okuma, dinlemevekonuşma * Bilgilerin aranması, seçilmesi, değerlendirilmesive yorumlanması * Pratik iletişim sorunları ve görevleri
2.Matematiksel konsepsyonu	* Sayısal okuryazarlık * mekansal/geometrik okuryazarlık * Verilerin karşılaştırılması, temsili ve değerlendirilmesi * Sorunların çözülmesinde matematiksel hedeflerin ve seyirlerin uygulanması ve uyarlanması
3. Bilimsel ve teknolojik yetkinlik	* Bilimsel ve teknolojik prensiplerin anlaması * Çevre ve sağlık doğrultusunda bilimsel ve teknolojik prensiplerin uygulanması * Pratik sorunların işlenmesi ve değerlendirilmesi

	için bilimsel ve teknolojik prensiplerin uygulanması
4. Kişisel ve kişilerarası yetkinlik	<ul style="list-style-type: none"> * Kişisel sağlık ve iyi hal durumu (fiziki, sosyal ve duygusal) * Öz-düzenleme/kendi kıymetini bilme, kendini yönetebilme * Öğrenim yetkinliği * Kişilerarası ilişkilerin gelişmesi * Başkalarına saygılı davranma ve bakabilme * Sosyal sorumluluk * Sosyal sorunların çözülmesi (ihtilaflar dahil olmak üzere)
5. Kültürel ve sivil yeterlik	<ul style="list-style-type: none"> * Ulusal, etnik ve kültürel gelenekleri * Farklılıkların kültürlerarası anlayışı, kabulü ve takdiri * Çokkültürlülük * Vatandaşlık ve sivil sorumluluk anlayışı * Kararların alınmasında sosyal ve etnik sorumluluk
6. İş ve girişimcilik yetkinliği	<ul style="list-style-type: none"> * İşin yeni çevresinin anlayışı (yerli ve global sorunlar) * Ekonomik yeterlilik * Profesyonel ve kariyer planlama * Ekipte çalışma * Gelişim ve hedeflere ulaşma girişimi * İnisiyatif ve girişimcilik tezahürü * Olanakların belirlenmesi ve risklerin kabullenmesi * Devamlı eğitim

(Soros-Kazakistan Vakfından ve K.C. Kazakistan eğitim bakanlığının seminer dosyalarından alınan bilgiler, Almatı, 9-11 Haziran 2003).

Ana yetki sisteminde, sivil yetkinlik baya önemli bir yer almaktadır. Bu yetkinliğin içerisinde, İ.A. Zimina tarafından dahil olunan yetkinlikler bunlardır: kişilerin hak ve yükümlülüklerin tanınması ve uyulması, hürriyet ve sorumluluk, kendine güven, haysiyet, sivil görev, devlet sembollerin bilmesi ve bunlardan guru duyması (hanedan arması, bayrak, marş). V. Hutmahersivil yetkinliğin içeriğini siyaset, sosyal, ve çok kültürlü toplumda yaşamına bağlı şekilde görmektedir. Siyaset ve sosyal yetkinlikte, kendisi bunları görmektedir: «sorumluluk üstlenme yeteneği, ekipte karar alınmasına katılma, baskısız ihtilafları çözebilme, çok kültürlü toplumda yaşamına bağlı yetkinlik demokrasi enstitülerin desteklenmesinde ve iyileşmesinde katılmaya». Onun düşüncelerine göre ırkçılık ve yabancı düşmanlığı hareketlerin (yeniden doğma – resurgence) ve hoşgörüsüzlük ortamın gelişiminin kontrol edilebilmesi için, eğitim genç insanları kültürlerarası yetkileriyle “desteklemelidir”, bunların içinde farkların kabullenmesi, başkalarına saygılı davranmay ve diğer kültür, dil ve din insanlarıyla bir ortamda yaşamak [HutmacherWalo. Key competencies for Europe//Report of the Symposium Berne, Switzerland 27-30 March, 1996. Council for Cultural Co-operation (CDCC)//Secondary Education for Europe Strasburg, 1997.]

En geniş anlamda, yurttaşlık – memleketin menfaatleriyle karşılaştırılan, sosyal hayata motivasyonlu şekilde kişiliğin dahil edilmesiyle ve ruhsal ortamında, bir kişinin kalitesinin «tezahürü»[A.M. Knyazev Yurttaşlık acme // Acmeoloji. Ders kitabı. – M.:RAGS, 2003. – S. 278-298.]. Devlet ve toplum menfaatlerine kişi faaliyetinin ve bilgi oryantasyonu ile ihtiyaçların ilişkiliğiyle deterministik olan, bir kişinin gerçeklerin işlenmesi ve yansıtılması yönteminde değerlendirilir. Butür yansıtmadadevlet yapısınınve sivil toplumun hayatına göre, kişilerin genel eğitimi esas kurmaktadır. Yurttaşlık – içgüdüsel yapısallığı yüzünden, devlet ve toplumun menfaatlerine yönelik kişinin bakımındır ve ayrıca bu yönere uygun devlet şartlarında kişinin ilişki,

davranış ve faaliyet sistemleri.

A.M.Knyazev ise, yurttaşlığı – kişinin dönemselliği ve kalkınma aşamalarıyla, kişinin toplumsallaşması açısından değerlendirmektedir. Onun fikrine göre, yurttaşlığın integratif bütünlüğü var, sebebi kişinin devamında yazılı dalında izlenmektedir: bilişsellik;ahlaki;iradeli;duygusal[A.M. Knyazev. Kişiliğin sosyal-siyasi yetkinliğinin toplamı olan yurttaşlık // Eğitim kalitesinin sorunları. XIII Rusya Kuruluntutanakları. Kitaap 2. Kişisel yetkinlik – eğitim neticesinin yeni kalitesi. S.16-21. S.19].

Kişiliğin bilişsel küresi, tüm bilişsel işlevlerin, akıl niteliklerin, tüm reflesyon seyirlerin ve sanatsal aktivitelerin dahil edilmesini öngörmektedir. Yurttaşlıktan dolayı, kognisyon – toplumda ve devlette geçmekte olan seyirlerin algılanmasını ve değerlendirilmesini, nedensel ilişkilerin belirlenmesini kavramaktadır.

Ahlaki küre, burada bireyin zihninde öz menfaatlerinde uyum kombinasyonunun derecesi olarak değerlendirmektedir, ayrıca davranışta ve hayatta görülen toplum ve devlet menfaatleri dahil olmak üzere. Kişi, toplum ve devlet arasında ilişkide ahlak ve ahlaksızlık sorunu birkaç ilim dalı için aktüel sayılır: sosyoloji, etik, felsefe, psikolojivepedagoji. Bir kişinin ahlakında temel elementleri olanlar bunlardır:

- Bir insanın sivil topluma ve devlete karşı oluşturulmuş (interiorizeli) davranış sistemi;
- Davranışta ve hayatta oluşmuş sivil davranışların (ilişkilerin) sistemlerinin gerçekleşmesi.

Seçim esnsında, interiorizeli sivil normları ve davranışlar, toplum ile devlet menfaatleriyle mutabık ortamda olup, durumdan üstün olmaya ve kendi menfaatlerini gerçekleştirmeye olanakları sağlar.

Kişinin istemli küresi – mevcut sivil norm, hak ve yükümlülüklerin gerçekleşmesine kendinin ve/veya başkaların mobilizasyonunda istemli gücünü uygulamasını, mevcut olan öz davranış ve hayat normlarına uygun öz-düzenlemesini öngörmektedir.

Kişiliğin duygusal küresi, duygusal yatkınlığını (kayıtsızlığın olmamasını), devlet ve toplum menfaatlerine göre kişiliğin katılımını sağlamaktadır.

Tüm adlandırılan, yönlendirilen ve bir birine bağlı kişilik küreleri (kişilik bünyesinin işlevleri) sivil kimlik temelini oluşturmaktadır. Bu tür ahlakın olmamasından dolayı sivil, sosyal ve yasal kimliğinin azalmasına, tarihsel belleğinin körelmesine, sivil davranışların passifliğine neden olur. Bu yüzden, gençlerin sivil yetkinliğinin oluşumu, sadece sosyal açıdan değil, ayrıca tüm toplumun sisyasi açısından önemli olan bir konudur.